

BOK

PRISET AV ENQUIST

Lars Petter Sveen er årets vinner av Per Olov Enquists pris. Den svenske forfatteren sitter selv i juryen, som uttaler at Sveens «forfatterskap viser stor moden-

het, egenrådighet og djervhet». De mener at hans siste roman, «Guds barn», «speiler sin egen tid like mye som vår kulturarv og moderne samtid».

Lars Petter Sveen
FOTO: NINA HANSEN

Sosiale bøker

IKKE PÅ FACEBOOK, sier du? Likevel sitter du og pusler med en debutbok, og tror det skal bli til noe?

Neida. Det er ikke slik at du aldri kommer til å vinne Brageprisen fordi du nekter å bruke sosiale medier. Men selvsagt tjener forfatterne masse, masse, på å gjøre akkurat det!

MARIE L. KLEVE

DERFOR BLE JEG

litt overrasket, for ikke å si «vantro», da en diskusjon rundt temaet tok av både på internett og i avisspaltene forrige helg. Det startet med en kommentarartikkel i Bergens Tidende, av deres bokanmelder Silje Stavrum (for øvrig tidligere Dagblad-anmelder). Under tittelen «Fare for digitale mageplask» skrev hun om den forholdsvis nye og utbredte tendensen til selvpromotering på nettet, og spurte om «spastisk aktive Facebook-forfattere» kan ødelegge leseropplevelsen før den har begynt.

Åpenbart ikke, skal vi tro forfatter Birger Emanuelson (også tidligere Dagblad-journalist). Han svarte med et Facebook-innlegg av typen mild vranglesning (selv om Stavrum også var ganske vrang): «Jeg er ærlig talt i vantro over å lese et menneske på min egen alder, som tenker at «internett» og «det virkelige livet» er to forskjellige ting», skrev han i innlegget, som også ble publisert på Dagbladet.no.

DET ER JO LITT morsomt at et utspill om overivrige Facebook-forfattere fikk flere forfattere til å gå bananas på Facebook, det vil si på veggen til Stavrum. Men innlegget til Emanuelson viste også hvor viktig internett har blitt når du skal utgi bøker. Han omtalte sosiale medier som en av mange måter å være sosial på, men skrev samtidig at «internett er det som tar minst tid (...) Jeg har ikke tid til å delta på alle de arrangementene jeg kanskje burde.»

I det antar jeg det ligger en tanke om at en forfatter bør gjøre sitt for å være synlig i offentligheten. Når kjedifiseringen av bokhandlene gjør det tøffere å få plass i butikkene, samtidig som mange medier kutter i litteraturstoffet, blir Facebook, Twitter og blogger en alternativ måte å nå ut til leserne på. Andre måter, som etablerte forfattere har større tilgang på, er kronikkskriving, bibliotekbesøk, opptrædere på litteraturfestivaler og i litteraturhus. Dette vet Silje Stavrum, hun benytter seg flittig av alt sammen selv, som frilansskribent.

SELVSAGT FUNKER det, det funker på meg også, når jeg velger hvem vi skal interviewe eller anmelde i løpet av bokhøsten. Det er alltid lettest å gripe til noen vi vet hvem er, som allerede har vist at de har noe spennende å komme med.

Selvsagt er det en fare for at de sterke meningene overdøver litteraturen, at interessante bøker drukner i flommen av mindre betydelige verk av mer høyrestede forfattere. Det er jeg redd vi må leve med. Dette er også en fantastisk mulighet å finne dem som faktisk har noe å si, og gi dem en talerstol i offentligheten, den som så ofte okkuperes av allerede etablerte forfattere og tv-kjendiser som bokdebuterer.

OGSÅ ER DET et siste poeng, som vi kan trøste oss med hvis vi blir litt engstelige på lavmælte skribenters vegne: I selvpromoteringens tidsalder er det lettere å skrive på Facebook enn å stå og tale på litteraturhuset, dersom det å skrive faktisk er det du kan best.

«DET ER ALLTID LETTEST Å GRIPE TIL NOEN VI VET HVEM ER.»

Bare Vigdis Hjorth klarer å behandle et tungt tema på

Farens skam, dat

ROMAN

Vigdis Hjorth

«Arv og miljø»
Cappelen Damm

Gjennomborende om en fars overgrep.

Anmeldt av: **CATHRINE KRØGER**
catkroe@online.no

Det liknet jo kjærlighet. Jeg tok det for kjærlighet. Far kunne ikke motstå meg, heter det i «Arv og miljø». Vi skjønner alle hva det dreier seg om.

Teateranmelderen og tidsskriftredaktøren Bergljot er fraskilt trebarnsmor og mormor, og har vokst opp i et velstående hjem på Oslo vest. Nå har moren og faren bestemt at de to yngste søstrene skal overta familiens hytter på Hvaler. For en latterlig billig sum, viser det seg, og uten å spørre verken henne eller broren Bård. Han er rasende, hun bryr seg egentlig ikke. Forventer ikke annet. Hun ble gjort arveløs mange år tidligere. Det siste faren sa til henne var «Se deg i speilet og du ser en psykopat».

I det ytre handler det om et smertefullt arveoppgjør. Det kan splitte enhver familie. Alt blir så tydelig, foreldrenes forfordeling, barndommens traumer, hvem som føler de fortjener hva. Spesielt sår er det med hytter. De av barna som får dem, får også barndomsindringene. I begynnelsen handler boka kun om dette, brev, breidelser og gjentakelser som visse steder framstår lett maniert. Bergljot har ikke sett familien på mange år. Orker ikke, vil ikke. Søstrene trygler, moren berbeider, faren raser. Bergljot blir syk ved tanken; «har ikke noe ansikt» å møte dem med.

Misbruk

Det egentlige temaet sirkles langsom inn. Hint om fyll og brutalitet, minner om moren med et blått øye, et brukket ben. Og kjernen altså. Farens forhold til sin eldste datter, Hans skam, hennes ulykke, begge «alene med sin uhandterlige bagasje». Hvor og i hvilken utstrekning misbruket skjedde trer fram i antydninger, i plutselige og overraskende bilder, sjokkerende utbrudd. «Min

ROMAN OM OVERGREP: Vigdis Hjorths nye roman starter med et arveoppgjør

stakkars døde far. Min første og største ulykkelige kjærlighet».

Bergljot er en typisk hjorthsk kvinneskikkelse, frustrert, desperat, hun drikker for mye, havner i umulige kjærlighetsforhold. At kvinnene låner trekk fra Vigdis Hjorths eget liv, har hun aldri lagt skjul på. I denne boka er hun tett på. Bergljot giftet seg tidlig med en snill, velhavende og redelig mann. Hun skilte seg fra ham på grunn av en litteraturprofessor, noe som var tema i nøkkelromanen «Om bare» (2001).

Hjorth har alltid beveget seg i dette grenselandet, der hun har diktet sitt liv og levd sin diktning. Innfallsvinkelen er likevel ikke privat eller bekjennende. Tvert om. Liksom i tidligere bøker er tonen stram og analytisk. Hun utforsker livet, dissekerer det eksistensielt og psykologisk. Vrir og vrenger. Ofte støtter hun seg på en stor tenker. I «Leve Posthornet» (2012) er det Kierkegaard.

Her er det Freud. Barndomsminnene kommer fram i psykoanalyse. Da med en originalitet som gjør at hun unngår klisjeene som ofte følger tematikken: «Alle er barn når de sover, men at det ikke er krig inni dem, er usant og en forskjønnning, for vi kriger når vi sover».

Kamp for å bli hørt

Mer enn å gå inn i selve misbruket, handler det om hvordan en familie reagerer når et barn kommer med en sånn påstand. Sånn sett kan det minne om Thomas Vinterbergs film «Festen», som stadig henvises til i boka. Da faren dør, akselerer tematikken. Testamentet leses opp, Bergljot vil først lese noe hun har skrevet. Der gjentar hun det hun sa 23 år tidligere. Farens misbruk. Moren og søstrene blir rasende. De kan ikke bære en sånn sannhet. Det vil si – den yngste søsteren ville engang gjøre, men landet på at «bevisbyrden» ikke var stor nok. Kalte det en saksfram-

ROMAN

Thomas Marco Blatt

«Varsjøen»
Kolon

Stilsikker reise til barndommens rike.

Anmeldt av:
ARNE DVERGSDAL
arne.dvergsdal@gmail.com

Elegant roman-debut

En skremmende og fascinerende utforskning av hverdagsmennesket.

Thomas Marco Blatt er en lavmælt og stilsikker forfatter som i poesi og prosa skildrer hverdagsmenneskets innfløkte livssituasjon.

I romanen «Varsjøen» legger forfatteren ut små biter i en elegant, minimalistisk mosaikk som ikke

BARNE-
BOK-BOOM

Så langt i år har salget av norsk sakprosa for barn gått opp 45,6 prosent, mens norsk skjønnlitteratur har gått opp 18,7 prosent. Det melder nettstedet

Bok365.no, som har sett på Forleggerforeningens månedsstatistikker. Totalt har boksalg, alle kategorier medregnet, gått opp med ti prosent.

«JEG TROR AT HELT FRISKE OG HARMONISKE
MENNESKER IKKE SKRIVER ROMANER.»

VIGDIS HJORTH I «BOKPOD»

en så stram, intelligent og poetisk måte.

terens ulykke

og ender i en historie om misbruk og fortellser.

FOTO: THOMAS HAUGERSVEEN

stilling, måtte ha det verifisert, etterlyste fakta og bevis. Hva da, spør Bergljot, DNA-spor, videoopptak?

Akkurat dette er kanskje det beste ved boka. Bergljots desperate kamp for å bli hørt, og at noen våger å snakke om det, som i hennes slående tittel «Snakk til meg» (2010). Hun drikker og raser, sender mailer som søsteren sletter, og ber henne i stedet på julemiddag. Det skal gattes over, moren kaller henne en ondskapsfull løgner. For mer enn et farsoppgjør er dette et morsoppgjør. Et modig et: «Hans forbrytelse var større, men renere, selv-dommen hardere.» Mens moren er utydelig, vaklende, hun visste, men tiet, krevet og bebredet. Sannheten ville ikke være til å leve med, hun kunne ikke være gift med en overgriper.

Litterært prosjekt

Hjorth er som alltid intelligent og stil-sikker, med sin blanding av dissekeren-

«DET SKAL GLATTES OVER, MOREN KALLER HENNE EN ONDSKAPSFULL LØGNER.»

de analyser, desperasjon og forbløffende bilder. Hun kan være ironisk og vittig, men i de senere utgivelsene har et eksistenstungt alvor vært dominerende. Som om hun skriver seg mot en kjerne av sine kvinneskikkelser. Vist ved følgende, som både er betegnende for Hjorths spiddende stil, glassklare tanke og muligens også litterære prosjekt.

«Jeg var ikke i stand til å tilgi. Men å kaste det i glemselens hav? Løfte det fram i lyset, studere det, erkjenne og akseptere det og kaste det av meg i glemselens hav? Jeg klarte ikke det heller. For det var ikke en enkeltopplevelse og ingen ferdig fortelling. Men en uopphørlig utforskning, en nødvendig utgraving full av kortslutninger og ufrivillige hjemsoeking. Og min tapte barndoms nærver, dette tapets evige tilbakekomst var det som gjorde meg tydelig for meg selv, en del av min eksistens som gjennomsyrrer selv den minste følelse i meg.»

bare danner troverdige tidsbilder fra tidlig 1990-tall, men også sakte tar form av noe skremmende og fascinerende noe som også skjer her og nå, 20 år etter at broren til bokas jeg-fortellende Morten Bodrum druknet i – nettopp Varsjøen ved Sørumsand.

En beskjed på svaren

En kveld hjemme i Selvbyggervei-

en sammen med tannlegekone og to barn, mens han rører ut honning i teen sin, får Morten en overraskende telefon med beskjed fra barndomsvennen Tommy:

Broren hadde falt fra en fjellskrent, slått hodet og druknet i Varsjøen.

Det visste alle, men han, Tommy, visste hva som virkelig hadde skjedd.

«Tommy Lystad var tre år eldre enn meg, like gammel som Markus, broren min. Han var enebarn og bodde nederst i veien, mens vi bodde øverst, i et av de siste husene som ble bygd i Langryggen, en del av det nye Sennerudfeltet oppført av Block Watne. På barneskolen ble Tommy kalt Slangemennesket ettersom han var den eneste på skolen, kanskje den eneste i bygda, som klarte å sitte

BOKLISTA

Salgstall for uke 35

Skjønnlitteratur

Mestselgende skjønnlitteratur, norsk og oversatt, utgitt 2015-2016

	↑ plass	↓ foranrk.	↑ siste pl.	↑ ant. uker	forfatter	tittel	forlag
1	→	1	3		Anne B. Ragde	Alltid tilgivelse	Oktober
2	↑	6	2		Unni Lindell	Jeg vet hvor du bor	Aschehoug
3	↓	2	5		Audrey Carlan	Calendargirl: Begjært	Cappelen Damm
4	↓	3	6		Karin Fossum	Hviskeren	Cappelen Damm
5	→	5	2		Jan-Erik Fjell	Lykkejegeren	Juritzen
6	↓	4	15		Audrey Carlan	Calendargirl: Forført	Cappelen Damm
7	→	7	5		Gunnar Staalesen	Storesøster	Gyldendal
8	↔	1			Tomas Espedal	Året	Gyldendal
9	→	9	3		Hans Olav Lahlum	Sporvekslingsmordet	Cappelen Damm
10	↓	8	27		Elena Ferrante	Dei som flykter og ...	Samlaget

VENNINNER PÅ TOPP: Mens Anne B. Ragde fortsatt troner på toppen av boklista med romanen «Alltid tilgivelse», rykker bestevenninne Unni Lindell opp til andreplass med den kritikerroste krimromanen «Jeg vet hvor du bor». Begge feirer 30-årsjubileum som forfattere i år, og har vært venner nesten like lenge.

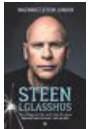

Generell litteratur

Mestselgende generell litteratur, norsk og oversatt, utgitt 2015-2016

1	→	1	6		Hjelmås/Steinsland	Klompelompe: Strikk til hele ...	Stenersens forlag
2	↔	1			Björg Thorhallsdóttir	Livslykke	Aschehoug
3	↔	1			I. Steen Jensen	Steen i glasshus	Kagge
4	↓	3	2		Dorthe Skappel	Klart du kan	Cappelen Damm
5	↔	1			James Rebanks	Sauebondens liv	Forlaget Press
6	→	6	4		Bitta Mikkelborg	Luer: Strikking hele året	Pax
7	↑	15	2		Alf R. Jacobsen	Kongens nei: Boken bak filmen	Vega
8	↔	1			Knut Olav Åmås	Makteliten	Kagge
9	→	9	2		Berit Nøkleby	Hitlers Norge	Cappelen Damm
10	↓	2	3		Hanne S. Finstad	Ditt smarte barn	Stenersens forlag

FAMILIEHISTORIE: Ingebrigt Steen Jensens selvbiografi, «Steen i glasshus», debuterer helt oppe på tredjeplass på sakprosalista. «Et kalkulerert» fadermord, skrev Dagbladets anmelder om boka. Der forteller han også historien til faren Brik og bestefaren Ingebrigt, som døde etter å ha sittet i fangeleir i Tyskland under krigen.

E-boklista

Mestselgende e-bøker, norsk og oversatt, utgitt 2015-2016

1	↑	5	2		Unni Lindell	Jeg vet hvor du bor	Aschehoug
2	→	2	4		Audrey Carlan	Calendar girl: April	Cappelen Damm
3	↓	1	2		Anne B. Ragde	Alltid tilgivelse	Oktober
4	↓	3	4		Audrey Carlan	Calendar girl: Mai	Cappelen Damm
5	↓	4	4		Audrey Carlan	Calendar girl: Juni	Cappelen Damm
6	↑	7	15		Audrey Carlan	Calendar girl: Februar	Cappelen Damm
7	↓	6	5		Karin Fossum	Hviskeren	Cappelen Damm
8	↑	14	2		Jan-Erik Fjell	Lykkejegeren	Juritzen
9	↓	8	15		Audrey Carlan	Calendar girl: Mars	Cappelen Damm
10	→	10	4		Gunnar Staalesen	Storesøster	Gyldendal

↑ på vei opp ↓ på vei ned — uforandret ↗ nykommer ↶ tilbake

Utarbeidet av Den norske Bokhandlerforening.

Ark Bokhandel, Notabene, Norli, Libris, Fri Bokhandel (22 av 106 butikker), Tanum, Haugenbok.no, Boklageret, Bokkilden og Eldorado. Bokdata fra Bokbasen AS. Lista følger fastprisperioden og viser salg av titler utgitt innenfor innnevnte fastprisperiode. For bøker med fri pris inkluderes kun titler som ikke overstiger mer enn 80 prosent salg via en kjede. Lista utgis en gang i uken.

på rumpa med begge føttene bak hodet.»

Er dette slangemennesket en mann som også vrir på sannheten? Den arbeidsledige og plagede Morten, som likevel ikke er noen rekkehusets tøffelt, drar ut for å finne svaret, på en norgesreise som underveis blir et psykologisk studium og en konfrontasjon med barndommens tilsynelatende

uskyld – i den forstand at ingen av oss er den vi utgir oss for å være.

Ingen sensasjonell oppdagelse, kanskje. Desto større er Blatts litterære prestasjon, som gjør hverdagsheltens odysse til en spennende tour de force jeg utålmodig leser for å se hvordan og hvor skal ende.

Og etterpå er ikke noe slik som det var.

1947: India blir selvstendig. Governør Lord Mountbatten hilser Indias flagg. Statsminister Jawaharlal Nehru til høyre er tilskuer under Indias første markering av uavhengighetsdagen.

FOTO: INDIA DEFENSE MINISTRY/AP

Fortellingen om 1947, året da fremtiden ble skapt

Bok dokumentar

Elisabeth Åsbrink

1947. Da vår verden ble til.

Spartacus forlag
Oversatt av
Alexander Leborg

For snart 80 år siden ble mange av forutsetningene for vår egen nåtid skapt. De er oppsummert i et velskrevet verk med personlig preg.

Året er 1947. Europa ligger i ruiner. Millioner av mennesker er på flukt. I Storbritannia er mer enn 4,5 millioner bygninger ødelagt, i Tyskland står over 18 millioner mennesker uten tak over hode. Politisk og kulturelt er situasjonen labil.

Det er et år skapt av en verdenskrig, et år som bærer kimen i seg til konflikter som skal komme. Det er dette den svenske journalisten og forfatteren Elisabeth Åsbrink vil vise i sin siste bok.

Biografisk portrett

Det er en erfaren, prisbelønnet forfatter som har gravd frem materialet. Det dreier seg om intet mindre enn å lage et biografisk portrett av et helt år. Grepet er godt og velprøvd. At det er gjort før, er selvfølgelig ingen innvending, og Åsbrink står ikke tilbake for noen av de andre.

Men hvorfor akkurat 1947? En grunn er nok at den andre verdenskrigen formelt ble avsluttet i februar. Det er året da frontene i den kalde krigen blir tydelige, og det britiske imperiet forvitret med frigjøringen av India. Og ikke minst, i november besluttet hovedforsamlingen i FN at Palestina skulle deles og en ny, jødisk stat opprettes.

Hovedspor i fortellingen

Mye hvirvles opp i denne fortellingen, stort og smått. Det er likevel noen hovedspor som følges.

Hundretusenere av jøder ventet på å komme seg vekk fra Europa, mange ville til Palestina, samtidig som engelskmennene motsatte seg fri innvandring. For å løse problemet nedsatte FN en komité som fikk fire måneder på seg til å komme med et forslag til løsning.

Åsbrink følger de dramatiske forhandlingene og drøftelsene frem til det endelige forslaget ble vedtatt. Samtidig skildrer hun arabernes motstand og jødernes brutale fordrivelse av palestinerne.

Et annet hovedspor er oppgjøret med nazistene og fremveksten av etterkrigsfascismen. Det er en historie om dem som slapp unna, som fikk hjelp og flyktet til Sør-Amerika. Men også om dem som fikk forsettelse som før.

Det var ikke så nøye. Tyskerne

ville se fremover og glemme det hele, mens de allierte etter hvert forsto at de trengte et sterkt Tyskland i den kalde krigen som nå utviklet seg.

Etterkrigsfascismen

Et vesentlig poeng for Åsbrink er å få frem utviklingen av etterkrigsfascismen der hun lar den svenske fascistlederen Per Engdal spille en sentral rolle. Det var her og nå fascistene erstattet «rase» med «kultur».

Det er ikke bare de store politiske begivenhetene som fremheves. Stort og smått fra kulturlivet er også med. Thomas Mann utgir sitt oppgjør med tysk kultur i storverket *Doktor Faustus* og Arnold Schönberg komponerer *A Survivor from Warsaw*. Samtidig sitter Nelly Sachs i en ettroms leilighet i Stockholm og skriver sine dikt.

Men det er først og fremst det Simone de Beauvoir som er i fokus. 1947 er året hun treffer Nelson Algren i USA. Det ble et kjærlighetsmøte Åsbrink følger tett.

Midt i denne historien har forfatteren lagt inn fortellingen om sin egen jødiske bakgrunn, om familiemedlemmer som forsvant i leirene og om hvordan den ti år gamle gutten som ble hennes far, greide å overleve. Fortellingen bryter klart med prosjektet, men gir samtidig en forklaring på hennes egen interesse for stoffet og ikke minst intensiteten i skildringene.

Ingen politiske analyser

Åsbrink er ingen historiker og det er da heller ikke et omfattende, «objektivt» biografisk portrett hun har skrevet. Hun har valgt å fokusere på det som har truffet henne, som hun sier et sted.

De politiske analysene er heller ikke hennes sak. Og det er tydelig at hun har vært ledet av det som er blitt til konflikter i vår egen tid. Hun nevner selv at hun har unnlatt å skrive om IMF og GATT, det er så. Men hun kunne med fordel fått frem noe av det som tross alt ble gjort for å skape den nye tidens demokratier og velferdssamfunn. Mye spriker i en reportasjebok som denne. Åsbrink gjør da heller ingen forsøk på å finne en enhet i mangfoldet, det er kanskje lite greit.

Det som bærer er språket. Hun skriver ikke bare godt, hun formidler sin historie i et poetisk språk som treffer og berører uten å bli sentimentalt.

Under det hele er det en tone av sorg og fortvilelse. En sorg ikke bare over det som skapte dette året, men også over konfliktene og lidelsene det ga opphav til. 1947. Året da vår verden ble til er ikke bare en fortelling om en fjern etterkrigstid, den er også en fortelling om en konfliktylt nåtid.

Jan-Erik Ebbestad Hansen

Vigdis Hjorth har aldri spart på kruttet, men her overgår hun seg selv.

Feberhet incesthistorie

Bok roman

Vigdis Hjorth

Arv og miljø

Cappelen Damm

Stort driv og høy intensitet veier opp for feilskjøerene

Det skulle ikke forundre meg om *Arv og miljø* vil bli stående som årets heftigste norske bok. Den er nervepirrende, heseblende og dramatisk. Til tross for rot og skrapgods er den like medrivende som en psykologisk thriller.

Vigdis Hjorth har aldri spart på kruttet, men her overgår hun seg selv. *Arv og miljø* ruller opp en incesthistorie som er så intrikat at den vil bli diskutert langt utenfor litterære sirkler. Den skildrer en arvestrid som kan få selv velfungerende søsknekflokker til å frykte oppgjørets time.

Ibsensk drama

Boken åpner med en liten prolog: «Faren min døde for fem måneder siden, på et beleilig eller ubeleilig tidspunkt, alt etter øyene som ser».

Fortelleren er en middelalderdrende forfatter som heter Bergljot. I ukene før dødsfallet har søskneklokker diskutert fordelingen av to familiehytter på Hvaler, forteller hun. «Og bare to dager før far falt, hadde jeg meldt meg på, på min eldre brors side, mot mine to yngre søstre».

Scenen er satt – dramaet kan starte. I rask rekkefølge introduseres persongalleriet (søsken, foreldre, barn, venner). Arvestriden blir en rammefortelling for et drama som dypest sett handler om familiemedlemmenes ulike syn på den incesthistorien Bergljot ønsker gehør for.

Hjorth utporsjonerer hemmelighetene med ibsensk presisjon, slik at spenningsnivået opprettholdes til den siste av de 343 sidene.

Sier alt to ganger

Hele romanen er skrevet som en febril erkjennelsesprosess, en kvervendende strøm av grublerier. Det finnes rester av en dag-

Profil

Vigdis Hjorth (57)

- ▶ Bor på Nesøya i Asker
- ▶ Debuterte med barneboken *Pelle-Ragnar i den gule gården* i 1983.
- ▶ Har gitt ut 27 romaner og barnebøker
- ▶ Har mottatt en rekke priser, blant annet Aschehougprisen og Brages hederspris
- ▶ Aktuell med romanen *Arv og miljø*

bokstruktur i bunnen, men den er brutt opp og omkalfatret.

For første gang har Vigdis Hjorth noe til felles med Jon Fosse. Hun sier nesten alt minst to ganger, med små variasjoner.

Hos Hjorth blir det ofte masete og flatt. Hun fortsetter å insistere lenge etter at leseren har skjønnet poenget. Hun kan bruke de enkleste fortellerteknikker («Så ble det mørkt, så rotet jeg meg bort (...) Så fant jeg fram»). Persongalleriet mangler den riktige balansen. En venninne som heter Klara tar altfor stor plass. Romanen trenger ikke alle tilbakeblikkene på deres lange vennskap eller hennes liv og faser. Den yngste og fiendtlige søsteren Åsa er underspilt, likedan fortellerens kjæreste – den nøkterne Lars.

Kaotisk råtekt

Man kunne valgt å rydde opp i manuskriptet og fått en rene roman. Men jeg er sanneligvis ikke sikker på om den ville blitt så mye bedre.

Kanskje er det nettopp følelsen av å lese en kaotisk råtekt som skaper det suggererende drivet i *Arv og miljø*. Og alle repetisjonene støtter opp under den jagede stemningen. I dette avsnittet er Bergljot på vei til farens begravelse. Søren og Ebba er barna hennes:

«Vi måtte ikke komme for seint. Jeg ba Søren og Ebba om ikke å komme for seint (...) Vi kjørte i god tid, men jeg ville ikke komme for tidlig, jeg ville ikke stå på kapelltrappen og hilse og prate. Jeg måtte ikke komme for seint, jeg måtte komme akkurat i tide, jeg gruet meg. Da

vi nærmet oss, var det i for god tid, vi kjørte til nærmeste bensinstasjon og kjøpte kaffe. Vi satt i bilen og drakk kaffe. Ventet med å dra dit til det bare var tiden og veien, så kom vi dit så seint som mulig, men tidsnok, jeg hadde angst.»

Stasjoner for erkjennelse

Så må det ses at forfatteren også kan variere stil og tonefall. Med jevne mellomrom skriver hun mindre fragmenter på gjennomsnittlig ti-tolv linjer. Disse partiene fungerer som små stasjoner for erkjennelse. Hjorth kan hente inn tenkere, litteratur, film og krigshistorie for å sette familiekonfliktene i perspektiv. Det danske incestdramaet *Festen* blir etter hvert en sentral referanse.

Gjennom disse partiene nærmer hun seg også en forståelse av incesthistoriens betydning. For det er selve gåten i dette dramaet: Hvordan er den voksne Bergljot preget av overgrepene faren begikk da hun var fem?

Leseren får tenke selv

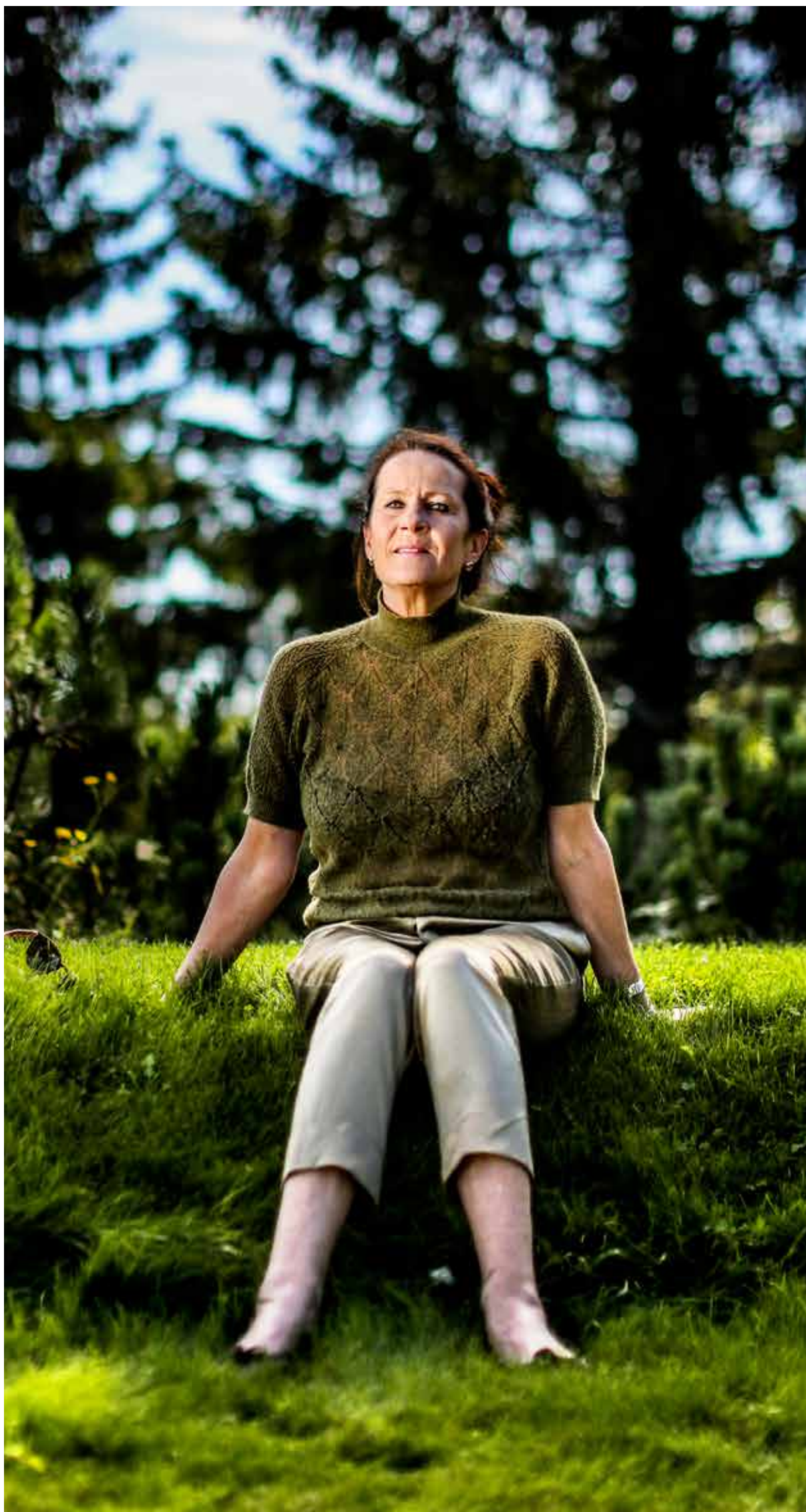
Naturligvis vil Hjorth skape forståelse for sin hovedperson. Men en av romanens sterke kvaliteter er at hun tillater leseren å tenke selv. Eksempelvis våger hun å vise hvilke umulige valg hele familien stilles overfor når den ene datteren begynner å huske lenge fortrengete overgrep.

Portrettet av moren gjør spesielt inntrykk. Moren svikter på en måte som den voksne datteren kan forstå, men ikke tilgi.

Anklager sin egen far?

Arv og miljø har en distinkt skjønnerlitterær stil. Ikke desto mindre tror jeg den vil ta debatten om virkelighetslitteratur til et nytt nivå. Norske romaner er rike på lunefulle fedre, men Hjorth skildrer overgrep av en rædere karakter. Ja, spørsmålet nærmer presser seg frem: Er det indirekte sin egen far forfatteren anklager for seksuelle overgrep?

Vigdis Hjorth har vært åpen om sin selvbiografiske metode. Men hun har også angret på sin åpenhet om denne metoden. «Nå tenker jeg at det kanskje var dumt,» skriver hun i essaysamlingen *Fryd og fare* (2015) om hennes oppdrett sammen med kjæresten i forkant av romanutgivelsen *Om bare*. Både anmeldere og lesere ble ledet inn på et

Arv og miljø av Vigdis Hjorth er like medrivende som en psykologisk thriller, skriver Ingunn Økland.
FOTO: STEIN J. BJØRGE

smalt og personlig spor som hun i ettertid har beklaget.

Påfallende likhetstrekk

I gårsdagens intervju i Aftenposten bekrefter Hjorth at hun for så vidt tar utgangspunkt i egne erfaringer i *Arv og miljø*, men hun nedtoner virkelighetsaspektet.

Leseren kan velge å følge samme linje. Men det er ikke lett, blant annet fordi *Arv og miljø* har mange

paralleller til tidligere selvbiografiske romaner av Hjorth, eksempelvis den nevnte *Om bare*. Hovedpersonen Bergljot har påfallende likhetstrekk med andre hovedpersoner som igjen har påfallende likhetstrekk med forfatteren. Ja, *Arv og miljø* kaster i grunnen et forklarende lys over hele forfatterskapet.

I mine øyne blir romanen stående og dirre i spenningsfeltet mel-

lom dikt og liv og alle de etiske problemstillingene denne sammenblandingen fører med seg. Faktisk er dette en romanutgivelse som lettere lar seg forsvare jo virkeligere incesthistorien er. Skulle anklagen være oppdiktet, har både forfatter og forlag kastet et mistankens lys over en uskyldig person.

Ingunn Økland

Nina Lykke er ute med roman nummer to. FOTO: OKTOBER

Nina Lykke leverer nådeløs satire over våre liv

Bok roman

Velstanden har tatt strupetak på oss i Nina Lykkes roman. Og hun klemmer til litt ekstra der det gjør vondt.

Hvis folk over femti møtes, og det gjør de jo, tar det sjelden mer enn fem minutter før en av dem utbryter: «Sånn er det blitt!»

Og vanligvis er det en korrekt, om ikke særlig dypsinndig konstatering. Sånn er det blitt, uten at det nødvendigvis var bedre før.

Nina Lykke har skrevet sin roman nummer to, og den har hun i stor grad basert på dette utsagnet: Sånn er det blitt, og var det egentlig slik vi ville ha det?

Neppe, hvis vi holder oss til Lykke. Men vi har fått det så godt at vi har altfor mye tid til å kjenne etter hvordan vi har det. Og hvis vi ikke har det bra, står et korps av terapeuter klart til å fortelle hva vi skal gjøre. Det er en situasjon som skriker etter satire, og Lykke leverer.

Skjønt hennes ambisjon strekker seg lenger enn til vennlig humor. Hun er nådeløs i sine beskrivelser av nynarsismen, vår selvopptatte tilværelse der vi poserer for hverandre, enten via Facebook eller i levende live.

Faller for yngre kollega

Hennes hovedpersoner Ingrid og Jan lever i et størknet ekteskap. De har to sønner som burde vært voksne og stått på egne bein, men de klamrer seg til mor og far som suppestasjon, bank og vaskeri.

Ingrid er lektor og Jan er avdelingsdirektør i et departement. Han involverer seg, som det nå muligens heter på norsk, med en av sine yngre

medarbeidere. Hanne er ensilig og litt for langt oppi tredivetårene til helt å glede seg over det. Tallrike flyktige forhold har ikke resultert i annet enn nye frustrasjoner.

Inntil altså Jan lar seg friste. Eller velger å la seg friste, som man også kan kalle det i dette minefeltet av skyld og sårhet. Handlingen går uavvendelig mot skilsmisse, oppbrudd og de patetiske positurer som jakten på kjærligheten så gjerne fører med seg.

Lykke balanserer på grensen til det kyniske i sin skildring av ekteskap og utroskap i det vi en gang kalte mellomlaga. Ubønhørlig avdekker hun de ritualene vi holder oss med i den småborgerlige velstandsorgien. De riktige ordene ved venners skilsmisse, den vennlige og noen ganger grådige interessen for kollegers private plager, besettelsen for design og de riktige tingene. Det meste er på plass.

Ingen kompromisser

Morsomt er det, innimellom, men aldri så vennligsinnet at man riktig kan glede seg over det. Det er både en kvalitet og en mangel ved boken.

En kvalitet i den forstand at Nina Lykke holder fast ved sitt prosjekt og ikke faller for fristelsen til å uthule det ved å inngå kompromisser. Men samtidig så ufint at man nesten får dårlig samvittighet ikke bare av å lese det, men over å la seg underholde av det, som om man er i ferd med å baktale både familie og venner på det groveste.

Skjønt, noe av morskapen ligger i at Ingrid ikke helt oppfyller forventningene til en forsmådd, femti år gammel kvinne.

Uten å røpe for mye kan man konstatere at hun velger sin egen vei.

Hun går den uten bagasjen av illusjoner som hun altfor lenge har slept på. Og er det da bare den rene kynisme som står igjen?

Rune Hallheim

ROMAN

Mors og fars synd

Vigdis Hjorths nye roman er brennbart materiale i ei sterk litterær form.

Vigdis Hjorth
ARV OG MILJØ
348 sider
Cappelen Damm 2016

I romanane til Vigdis Hjorth er det eitt spørsmål ein stort sett aldri kjem utanom: Korleis leve modig og sant? I *Arv og miljø*, Hjorths nye roman, er hovudpersonen Bergljot så tett på spørsmålet at det skakar i prosaens grunnvollar og i romanens ramme.

Skakar slik det gjer i Hjorths julefortelling *Julaften* (2015) der eit eg uroleg og feberheitt skildrar julaften saman med familien og der det å få seg berre eitt, og så eitt glas vin til, overstyrer alt mens ho tenker «Jeg må ikke bli full». Og skakar slik det gjer i *Om bare* (2001), ei inntens og djupt nedbrytande kjærleikshistorie. Dette lett maniske ved Hjorths litteratur viser seg heilt ned på setningsnivå, i skrivemåte; korleis ho stadig vender tilbake til same motiv, eller resirkulerer og omformulerer scener og replikkar. For Hjorth er kanskje blitt den fremste fortolkaren av sin eigen litteratur – slik Karl Ove Knausgård er blitt det av sitt forfatterskap.

Hjorths skrivemåte har aldri vore fundert i det finpusa.

Romanen opnar med eit arveoppgjer, det står om to hytter på Hvaler. Dei to yngste barna i familien får hyttene, dei to eldste har vore der så lite. Bergljot vil i utgangspunktet ikkje ha noko hytte. Når ho likevel skiftar syn, handlar det først og fremst om kvifor Bergljot sjølv – og den familien ho ikkje lenger har kontakt med – ikkje opplever henne som eit sunt menneske.

Konfrontasjon. I ein til tider stakkato, uroleg og abrupt prosa viser Hjorth fram Bergljots sorg: at ingen i familien på noko tidspunkt har spurt henne om kva som faktisk skjedde den gongen faren var aleine med dei to eldste barna, mens mor var borte med dei to yngste, og kva som skjedde med Bergljot frå ho var fem til ho var sju år. Når

Bergljot konfronterer foreldra, nektar faren, men i etterkant opnar han overfor mora opp for at noko kan ha skjedd. Mora på si side fullendar fornekinga i familien: «Da kunne jeg ikke vært gift med deg, sa hun og far lukket munnen.»

Romanen går langt i å stille faren i eit heller heldig og mora i eit uheldig lys:

«Far trakk seg tilbake, men mor trakk seg ikke tilbake, mor ville ikke slippe meg. Far gikk over grensene mine i barndommen, så trakk han seg tilbake, for far visste hvor grensene gikk. Mor gikk over grensene mine år etter år, visste ikke hvor grensene gikk, var utydelig og uforutsigbar.»

Perspektivet er til å skjønne, samstundes seier det mykje om ein overgripars moglege negative definisjonsmakt over sitt barn.

Barndommens gate. Historia er dels fortalt i ein lett jaga prosa, som når Bergljot er i sine kjenslers vald og skriv hissige e-postar til søstera på nattetid. Som ein kontrast til dette står små aforistiske prosastykke, mellom anna om venninna Klara og kva som skjer i henne når ho skjønar at faren ikkje drukna, men drukna seg. Klaras tap supplerer romanens tematisering av overgrep. Korleis ber vi med oss det vi har mista?

ILLUSTRASJON: SKINKEAPE

«Det er barndommens gate, sa Klara, som er mitt vesens rot. Den ga meg et veldig alvor en dag jeg var vilt forlatt. Den drysset vemod i sinnet mitt en drivende regnværnsnatt. Den slo meg en gang til jorda, for å gjøre hjertet mitt hardt, så dro den meg varsomt opp igjen og tørket tårene bort.»

I si poetiske form verkar desse partiane som ei lindrande motvekt til Bergljots oppjaga forteljing.

Dogmer og friheit. Romanen refererer fleire gonger til Thomas Vinterbergs dogmefilm *Festen* (1998) og brukar den både som ei spegling, men kanskje aller mest som ein kontrast til Bergljots historie. Mens sonen i *Festen* tar eit oppgjær med farens synder og familiens fornektning under ei stor fødselsdagsfeiring på eit dansk gods, prosederer Bergljot si sak på eit møte på eit revisorkontor.

Og mens sonen i *Festen* har ein tvilning som sit på eit brev som beviser farens overgrep, har Bergljot ingen tvilling som gjer det same, for i verkelegheita

finst det ikkje bevis: «Det er ein fin film, *Festen*, men den er feil», konkluderer Bergljot.

Hjorths skrivemåte har aldri vore fundert i det finpusa. Snarare har den henta trykket frå bruk, gjenbruk og subtil ironisering over banaliserte formuleringar. I *Arv og miljø* er det som om Hjorth har forlatt det ironiske og lét prosaen vere ruskete på ein annan måte; eit slags kampskrift i lett hektisk journalstil. Slik kan den kanskje og lesast som ein dogmeroman i tråd med Vinterbergs og Lars von Triers opprør og dogmeidé: vekk med alt effektmakeri.

Den franske filosofen, forfattaren og feministen Simone de Beauvoirs *Det annet kjønn* (1949) har vore viktig for forståinga vår av friheit, undertrykking og individuelt ansvar. I det moralfilosofiske essayet *Tvetydighetens etikk* skriv de Beauvoir om korleis vi menneske i utgangspunktet er frie til å skape vårt eige liv, frie til å forkaste autoritetar og tradisjonar, til å etablere nye verdiar – men at vi alltid og er bundne til andres friheit.

Arv og miljø viser kor avhengige vi er av andre for å skape vår eiga friheit. «Far var skyld i min ulykke, men ulykken ble alles og det sto ikke i min makt å utslette den. Den dømte min mor og min søster til å gjøre meg ytterligere ulykkelig, og selv kom de også til å lide under den», reflekterer Bergljot og lét si eiga ufriheit og inkludere andre.

Fanga eller fri. Hjorths litterære og eksistensielle sannhetssøken, ein tydeleg vilje til å ta erfaringar på alvor, har gitt seg ulike utslag. I eit essay, «Jeg-ets botsgang. Om Knausgårds litterære jeg» i *Vinduet* (1/2014) etterlyser ho for eksempel brannen i Knausgård og presenterer «et uhørt ønske som det er uanstendig å fremføre», at Knausgård skriv ei ærleg og brutal bok

om det Hjorth forestiller seg som parets skilsmisse, «en nådeløs og reflektert roman om skilsmisse sett fra den moderne mannens synspunkt [...]»

Hjorths utspel overfor Knausgård viser kor grenselaus ho kan opptre, men opnar òg for å stille følgjande spørsmål: Når Knausgård er tydeleg på at romanane han skriv er sjølvbiografiske, slepper han då lesaren fri, òg til å skjønne, sjå og lese det han skriv som fiksjon, som konstruert? Og kva skjer når Hjorth tviheld på at *Arv og miljø* er fiksjon (Klassekampen 10. september) – men likevel påpeiker at «som alle andre forfattere, fortsetter hun, drar hun vekslar på erfaringer fra eget liv?»

Alt i *Arv og miljø* indikerer at Hjorth går dit det brenn.

Sterk skrivemåte. I ei melding i *Aftenposten* skriv Ingunn Økland at *Arv og miljø* blir ståande å dirre i spenningsfeltet mellom liv og dikt og at romanutgivinga i hennar auge lettare lét seg forsvare jo verkelegare incesthistoria er: «Skulle anklagene være oppdiktet, har både forfatter og forlag kastet et mistankens lys over en uskyldig person.» Store delar av den gode romanlitteraturen, frå Agnar Mykle til Marguerite Duras, set nettopp dette forholdet mellom fiksjon og verkelegheit i spel. Kvifor reagerer vi då med uro på slike tvetydige lesarkontraktar?

Kanskje heng det saman med at vi no er trent på å lese sjølvbiografisk litteratur, frå Knausgård til Édouard Louis, med det klart i tankane, at det både er liv og dikt, både konstruksjon og verkelegheit. Alt i *Arv og miljø* indikerer at Hjorth går dit det brenn, ja, at det kanskje ikkje har brunne så sterkt i forfatterskapen sidan ho skreiv nøkkelromanen *Om bare* (2001).

I Om bare reflekterer hovedpersonen Ida over korleis leve sant, korleis leve sannare: «Hvem er jeg, spør vi oss selv, den som svarer engstelig får et annet liv enn den som svarer modig på det spørsmålet.»

Motivisk og krigarsk stiller Ida seg slik solidarisk ved sidan av Bergljot. I *Arv og miljø* handlar det ikkje først og fremst om forfatteren har tatt eit modig eller eit engsteleg val i høve til verkelegheita – hovudsaka er at Vigdis Hjorth har skapt ei sterk litterær form til eit svært ømtåleg tema.

Margunn Vikingstad

NY SERIE

SPRÅK & HISTORIE

22.9 KL. 19
ARNE TORP & JÓN VIDAR SIGURÐSSON
om språk og historie i mellomalderen

20.10 KL. 19
ERLING SANDMO & AGNETE NESSE
om dansketid og reformasjon

7.11 KL. 19
ÅSE WETÅS & MONA RINGVEJ
om språk og nasjonsbygging

Alle samtalen
blir leia
av Jens Kihl

Nasjonalbiblioteket
Søli plass, Oslo www.nb.no

SIGNALER

CAPPELEN DAMMS ÅRLIGE DEBUTANTANTOLOGI

REDAKTØR: EIVIND HOFSTAD EVJEMO

Send inn prosa, poesi, essay, hybrider (lengde ca. 2-20 sider) til Cappelen Damm Postboks 1900 Sentrum 0055 Oslo

Merk konvoluttene «Signaler» Husk å oppgi navn, adresse, mailadresse og telefonnummer.

Alle får svar, men ubenyttede bidrag returneres ikke. Innleveringsfrist 1. desember 2016

Kontaktperson i forlaget: Sigmund Sørensen
E-post: sigmund.sorensen@cappelendamm.no

CAPPELEN DAMM

Grimen-forelesningen 2016

HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS

Gunnar Skirbekk holder årets Grimen-forelesning.

«Den argumenterende fornuft – i modernitetsteoretisk perspektiv»

Gunnar Skirbekk er professor emeritus ved Universitetet i Bergen. Han har i mer enn 50 år vært en av norsk filosofis mest markante stemmer og en viktig offentlig intellektuell.

Tid: onsdag 21. september kl. 15.15-17.00
Sted: Høgskolen i Oslo og Akershus, Pilestredet 46

Grimen-forelesningen holdes årlig til minne om professor Harald Grimen (1955-2011).

Les mer på www.hioa.no/sps

Arrangør: Senter for profesjonsstudier (SPS)

Solid: Hjorths forfatterskap vil bli stående som referanseverk for å forstå relasjoner mellom mennesker omkring årtusenskiftet.

Meningens lys

UKAS BOK

TOM EGIL HVERVEN

«**A**rv og miljø» er blant de beste bøkene Vigdis Hjorth har utgitt. Romanens litterære intensitet kan måle seg med «Om bare» (2001), dens sosiale og psykologiske dybdeboring med «Snakk til meg» (2010). Hjorths forfatterskap vil bli stående som referanseverk for å forstå nære relasjoner mellom mennesker omkring årtusenskiftet.

Fortelleren, Bergljot, ble rundt fem års alder utsatt for seksuelle overgrep av faren. Først etter at hun er fylt femti kommer historien helt til overflaten. Foreldrene vil fordele to hytter på Hvaler som forskudd på arv, men holder Bergljot og broren Bård utenfor. To yngre søstre, Astrid og Åsa, får hver sin. Den samlede arven skal likevel fordeles rettfærdig, ved hjelp av takst. Men hvordan kan noe bli rett når utgangspunktet er galt?

Hvorfor er det *naturlig* at de yngre søstrene får hyttene, mens Bård og Bergljot blir avspist med en mindre sum hver? Romanen starter fem måneder etter at faren er død. Striden om hyttene har pågått en tid, og Bergljot har valgt Bårds side i konflikten, mot de yngre søstrene.

Under hyttestriden ligger noe viktigere: ulike, innbyrdes uforenlige historier om familien. Faren og moren ønsker å holde en «normal» fasade. De aksepterer ikke Bergljots først spedre, senere sterkere fortelling om overgrepene. «Arv og miljø» avslører Bergljots historie bit for bit – innover i hennes eget sinn, utover i relasjonene til familiemedlemmene, også hennes egne tre barn. Bortsett fra hos dem, og hos Bård, møter hun enten aggresjon eller likegyldighet. Skildringene av Bergljots innestengte frustrasjon og raseri over ikke å bli hørt, er blant romanens sterkeste.

Med gode beretninger på små flater – av og til bare noen få setninger på siden – skaper

KOMPLEKST: I «Arv og miljø» viderefører Vigdis Hjorth de gode relasjonsbeskrivelsene.

FOTO: KLAUDIA LECH

ROMAN

Vigdis Hjorth
Arv og miljø
Cappelen Damm 2016, 352 sider

romanen et stort, komplekst bilde av en familie og verden omkring. «Arv og miljø» viser hvordan striden står i Bergljot selv. Lignende skikkelser i Vigdis Hjorths forfatterskap danner klangbunn, særlig Hulda Kråkefjær i «Tredje person entall» (2008). Også i den romanen nevnes seksuelle overgrep, begått av en guttegjeng. Mange elementer i «Tredje person entall» ligner årets roman, helt ned til morens absurde beskyldninger om at hovedpersonen tilbyr egne ungdommer ecstasy på hytta. Familietemaer som ikke virket tilstrekkelig utviklet den gangen,

orkestreres nå i full bredde. «Arv og miljø» har en fragmentert, avansert fortellerstil, som tillater en gradvis avsløring, kombinert med friere bevegelse mellom romanens ulike plan i rom og tid.

Særlig inntrykksfullt er Bergljots forhold til Astrid og til moren. Astrid er den mest aktive og utadvendte av de to yngre søstrene, en anerkjent ekspert på menneskerettigheter. Hun inntar rollen som fredsmekler i familiens konflikter, uten å lykkes. Moren, på sin side, virker innelåst i en passiv-aggressiv selvtillitferdighet. Som mange kvinner på 1950-tallet fikk hun ikke egen utdanning, arbeid eller økonomisk uavhengighet. Morens blikk på Bergljot nærmer seg farens, men hun utøver makt ved å spille på egen avmakt. Komplexiteten i Bergljots forhold til Astrid og til moren forsterkes av at alle tre vil bemektige seg retten til å fortelle familiehistorien.

Mange i Bergljots generasjon har hørt foreldres megetsigende «det er ikke rart det er krig i verden ...» når barn krangler. Romanen bruker slike munnehell til å sette historien i relieff, særlig gjennom skildringene av

hennes vennskap med Klara og Bo. Vennene fungerer som viktige sidestemmer og korrektiv til Bergljots opplevelse av å gå fortapt i familien.

Forholdsvist tydelig skinner referansene til Vigdis Hjorths og andre forfatters offentlige engasjement i Balkan-krigene igjennom. Forfatteren (og fortelleren i flere bøker, også denne) flykter til kysten ved Adriaterhavet for å finne fred for familien, eller offentligheten. Men slike paralleller, både til verdenskonflikter og til forfatterens liv, virker ikke anstrengte, de øker overskuddet av betydning, og angir en

” Hvordan kan noe bli rett når utgangspunktet er galt?

retning mot «menings lys», som Vigdis Hjorth sa i samtale med Kaja Schjervén Mollerin (Bokmagasinet 9. september). «Arv og miljø» inneholder et vell av gode setninger og tankevekkende lyssetninger av familien.

Finnes det så ingenting å kritisere eller utdype? Jo, tidligere innvendinger mot Hjorths sitatpraksis i romaner har gjort at hun bak i boka tilskriver Søren Kierkegaard idealet om «å være som liljen på marken og fuglen i lufta». Men uttrykket går i alle fall et par tusen år tilbake, til Bergprekenen i Bibelen. Slike noter er med andre ord ofte overflødige. I alle fall bør de være frivillige.

Et av Bergljots utbrudd gir anledning til utdyping: «Filosofer, hvor er dere i nødens stund?». Hun kunne referert til Theodor W. Adorno. Et par setninger i hans «Minima Moralia» (1951) har for meg ofte virket som selve oppsummeringen av paradokser i moderne familier (noe Adorno reflekterer over andre steder i boka): «Det finnes ikke noe riktig liv i det falske». Og: «Den nesten u løselige oppgaven består i å la verken andres makt eller ens egen avmakt gjøre en dum.» Begge setningene står utenpå den tyske Suhrkamp-utgaven. De faller en i øynene hver gang man griper til boka.

Et riktig liv, i absolutt forstand, finnes ikke. Men jeg kan vanskelig tenke meg bedre lykter enn Vigdis Hjorths romaner, hvis man leter.

tom.egil.hverven@klassekampen.no

LILLEGRAVENFORELESINGA

Forfatter mellom fellesskap og tilbaketrekking

Ein høyrer gjerne om den einsame forfattaren. Men: kva er myte og kva er røynd, kva er godt og kva er dårleg? Ligg kanskje einsemda ein annan stad enn ein skulle tru? Og korleis finne den riktige balansen mellom nødvendig tilbaketrekking og det å vere tilstades i fellesskapen og i verda? Dette er noko av det Ruth Lillegraven planlegg å snakke om denne laurdagen. Tid er eit viktig tema i Lillegravens bøker, og vil nok bli det også her. Det kan også vere at både forteljande diktning, musikalske samarbeid og fiktive og reelle folk i og utanfor bøkene blandar seg inn og blir ein del av forfattarforelesinga.

Lørdag 24. september kl. 14
Litteraturhuset, Oslo (Amalie Skram)
Entré kr 50,-

FORELESINGA
i samarbeid med
tiden
Dagsavisen